

Dr Monika Szaraniec  
Katedra Prawa Cywilnego i Gospodarczego  
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie  
31-510 Kraków, ul. Rakowicka 27.

## AUTOREFERAT

**sporządzony dla celów postępowania habilitacyjnego, zawierający informacje na temat uzyskanych stopni naukowych i przebiegu dotychczasowego zatrudnienia w jednostkach naukowych i charakterystykę osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2. pkt 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym (tekst jedn.: Dz. U. 2016, poz. 882 z zm.) .**

### I. Wstęp

Zgodnie z art. 18 a ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym ( tekst jedn.: Dz. U. 2016, poz. 882 ze zm.), przepisami rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego (Dz. U. Nr 196, poz. 1165) oraz Komunikatem Nr 6/2011 Krajowej Komisji do Spraw Stopnia i tytułu, składam niniejszy autoreferat sporządzony dla celów postępowania habilitacyjnego, zawierający informacje na temat uzyskanego przeze mnie stopnia naukowego i przebiegu dotychczasowego zatrudnienia w jednostkach naukowych, charakterystykę osiągnięcia naukowego w rozumieniu art. 16 ust. 2 pkt 1 wskazanej wyżej ustawy, a także zwięzłe omówienie moich pozostałych osiągnięć i dorobku naukowego.

### II. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe

Tytuł zawodowy magistra prawa uzyskałam 19 czerwca 1996 roku na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, pracę magisterską zatytułowaną: „Fundusze inwestycyjne” napisałam pod kierunkiem naukowym prof. dr hab. Anny Walaszek-Pyziol.

Po studiach magisterskich, w październiku 1997 r., rozpoczęłam stacjonarne studia doktoranckie na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego, które ukończyłam w 2001 r. Stopień doktora nauk prawnych został mi nadany uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego dnia 19 listopada 2001 r. po obronie rozprawy doktorskiej pt.: „Nadzór ubezpieczeniowy. Studium prawne”. Promotorem w moim przewodzie doktorskim była prof. dr hab. Anna Walaszek-Pyziół, a recenzentami byli: prof. dr hab. Eugenia Fojcik-Mastalska oraz prof. dr hab. Józef Filipek.

### **III. Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych**

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych, od 18 lutego 2002 roku zostałam zatrudniona na stanowisku adiunkta w Katedrze Prawa (obecnie Katedrze Prawa Cywilnego i Gospodarczego) Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, gdzie nadal pracuję. Od 1 stycznia 2002 r. pracuję także na stanowisku adiunkta w Wyższej Szkole Zarządzania i Bankowości w Krakowie.

### **IV. Przedmiot zainteresowań naukowych i najważniejsze osiągnięcia naukowe po uzyskaniu stopnia naukowego doktora**

Od samego początku zatrudnienia w UEK przedmiotem moich zainteresowań naukowych była problematyka publicznego prawa gospodarczego, w szczególności publicznego prawa rynku finansowego. Moje główne zainteresowania naukowe w tym obszarze koncentrują się wokół: prawa przedsiębiorcy, ogólnej problematyki prowadzenia i reglamentacji działalności gospodarczej instytucji finansowych i pośredników ubezpieczeniowych, publicznoprawnej ochrony konsumenta (klienta) usług finansowych oraz nadzoru nad rynkiem finansowym. W tym obszarze badań szczególnie bliskie jest mi prawo ubezpieczeń gospodarczych, i z tą problematyką jest związana większość moich opracowań naukowych i wystąpień konferencyjnych. Problematyką prawa ubezpieczeń gospodarczych zajmuję się głównie w aspekcie publicznoprawnym.

Ze względu na specyfikę uczelni ekonomicznej i jej zróżnicowanych potrzeb w zakresie prawa w ramach Katedry, w której jestem zatrudniona, podejmowałam także zagadnienia

badawcze związane z prawem cywilnym, prywatnym prawem gospodarczym, a także z prawem pracy.

Po uzyskaniu stopnia doktora nauk prawnych publikowałam artykuły naukowe w periodykach krajowych i zagranicznych oraz w opracowaniach zbiorowych, w języku polskim i angielskim (szczegółowy wykaz publikacji naukowych znajduje się w załączniku nr 3).

Cały mój dorobek w zakresie publikacji obejmuje 67 pozycji; dodatkowo 3 pozycje są złożone do druku. Dorobek naukowy stanowią 2 monografie, 23 publikacje w czasopismach naukowych, 26 rozdziałów w opracowaniach zbiorowych (dodatkowo 3 pozycje są złożone do druku), a także 2 współredakcje naukowe monografii. Z kolei na mój dorobek dydaktyczny składają się 2 współredakcje naukowe podręczników oraz 12 rozdziałów w podręcznikach (szczegółowy wykaz publikacji dydaktycznych znajduje się w załączniku nr 4).

Brałam też udział w 43 konferencjach naukowych ogólnopolskich i międzynarodowych, w krajowych i zagranicznych, w 19 z nich uczestniczyłam w sposób aktywny, wygłaszając referaty (szczegółowy wykaz konferencji znajduje się w załączniku nr 4). Udział w konferencjach międzynarodowych umożliwił mi także nawiązanie kontaktów z zagranicznymi ośrodkami naukowymi.

Aktywnie uczestniczyłam w 8 programach badawczych, w tym w jednym międzynarodowym. W Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie, gdzie jestem zatrudniona, pełniłam różne funkcje w komisjach uczelnianych i wydziałowych (szczegóły w załączniku nr 3). W latach 2005-2008 byłam członkiem Senatu Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie. Uczestniczę w pracach Katedry Prawa Cywilnego i Gospodarczego UEK, między innymi jako współorganizatorka konferencji ogólnopolskich i międzynarodowych (szczegóły w załączniku nr 4). Za pracę naukową, dydaktyczną i organizacyjną otrzymałam łącznie 10 nagród Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, tj. 5 indywidualnych nagród za osiągnięcia naukowe, 1 nagrodę zespołową za osiągnięcia naukowe, 2 indywidualne nagrody za osiągnięcia organizacyjne oraz 2 nagrody za osiągnięcia dydaktyczne.

**V. Monografia „Działalność gospodarcza pośredników ubezpieczeniowych. Studium publicznoprawne”.**

Pierwszym osiągnięciem naukowym, które przedkładałam jako podstawę wniosku habilitacyjnego, jest monografia pt. „Działalność gospodarcza pośredników ubezpieczeniowych. Studium publicznoprawne”, Wydawnictwo DIFIN SA, Warszawa 2017, s. 375, ISBN 978-83-80-360-7. Recenzentem wydawniczym monografii jest prof. UAM dr hab. Marcin Orlicki.

Monografia stanowi pierwszą w piśmiennictwie polskim, kompleksową analizę problematyki podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej przez pośredników ubezpieczeniowych, dokonaną w aspekcie publicznoprawnym. Monografia ta odnosi się zarówno do zagadnień wynikających z obecnego polskiego stanu prawnego, jak również zawiera omówienie regulacji prawnych wynikających z Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/97 z dnia 20.01.2016 roku w sprawie dystrybucji ubezpieczeń (IDD), które muszą być implementowane do polskiego porządku prawnego. Konieczność dokonania zmian implementacyjnych oraz zmian regulujących funkcjonowanie pośrednictwa ubezpieczeniowego, z punktu widzenia poprawy regulacji dotyczących tego segmentu rynku finansowego, stały się podstawą rozważań zawartych w monografii. Wyrażone w niej poglądy stanowią głos w dyskusji na temat kształtu przyszłej ustawy określającej zasady prowadzenia działalności przez pośredników ubezpieczeniowych. Proces implementacji powinien zostać wykorzystany przede wszystkim do podjęcia próby uporządkowania prawa polskiego w zakresie pośrednictwa ubezpieczeniowego, ujednoczenia pojęć występujących w tej dziedzinie oraz wzmocnienia metod, których głównym celem powinna być realizacja założeń regulacji unijnych dotyczących priorytetu, jakim jest zwiększona ochrona klienta usługi ubezpieczeniowej w relacji z pośrednikiem ubezpieczeniowym.

Tematyka przedstawionej monografii wpłynęła bezpośrednio na dobór badawczych metod prawniczych. Złożoność zagadnień związanych z poruszaną w monografii problematyką, nakazywała uwzględnienie pluralizmu metod badawczych. W związku z powyższym w monografii posłużono się kilkoma metodami prawniczymi właściwymi ze względu na przedmiot analizy, co w konsekwencji pozwoliło na kompleksowe i pełne przedstawienie tematu uwarunkowań publicznoprawnych aspektów działalności pośredników ubezpieczeniowych w Polsce. Zasadniczą metodą badawczą przyjętą w opracowaniu

jest metoda analizy dogmatycznej, w której uwzględniono logikę i argumentację, analizę oraz hermeneutykę. Zadaniem dogmatyki jest wyjaśnienie sposobu obowiązywania norm prawa przedmiotowego w relacji do celu danej regulacji prawnej przy posłużeniu się regułami poprawnej argumentacji. Metodę tę uzupełniono podejściem historycznym w prawoznawstwie, gdyż prawo stanowi część kultury społecznej i wielu instytucji nie da się wyjaśnić bez poznania ich genezy. W pewnym zakresie zastosowano także metodę prawnoporównawczą. Uzupełniająca rola przypadła metodzie ekonomicznej analizy prawa, która ma na celu m.in. przewidywanie efektów stosowania konkretnych rozwiązań prawnych, przez co wyznacza stopień ekonomicznej efektywności prawa. Kryterium efektywności stało się punktem odniesienia dla oceny związanych z przedmiotem badań regulacji prawnych i formułowania pod adresem ustawodawcy szczególnych propozycji *de lege ferenda*.

Zrealizowanie przedstawionych zadań badawczych zostało oparte na analizie dogmatycznej, która była prowadzona z wykorzystaniem dorobku piśmiennictwa ubezpieczeniowego (polskiego i obcego) oraz treści przepisów prawa polskiego i unijnego. Odwołanie się do rozwiązań obowiązujących na rynku inwestycyjnym stało się zasadne ze względu na wzrost znaczenia usług ubezpieczeniowych z komponentem inwestycyjnym. Porządkowanie i ujednolicanie przepisów prawa w tym zakresie czyni system bardziej spójnym i efektywnie wzmacnia pozycję klienta w relacji z pośrednikiem ubezpieczeniowym. Uwagi prawnoporównawcze stanowią jedynie tło dla wyводу w zakresie przedstawienia rozwiązań przyjętych w innych ustawodawstwach na wewnętrznym rynku finansowym Unii Europejskiej, które ewentualnie mogłyby się przyczynić do ukształtowania przyszłego modelu pośrednictwa ubezpieczeniowego w Polsce oraz do rozstrzygnięcia wątpliwych kwestii.

W polskiej literaturze prawniczej brakuje kompletnego opracowania, którego przedmiotem byłyby publicznoprawne aspekty podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej przez pośredników ubezpieczeniowych. Istniejące opracowania dotyczą aspektów cywilnoprawnych pośrednictwa ubezpieczeniowego. Ta okoliczność oraz wypowiedzi przedstawicieli doktryny prawa ubezpieczeniowego, związane z uchwaleniem dyrektywy IDD, stworzyły potrzebę kompleksowej prezentacji publicznoprawnych aspektów pośrednictwa ubezpieczeniowego. Głównym celem monografii jest analiza zmian i kierunków regulacji pośrednictwa ubezpieczeniowego w związku z koniecznością implementacji dyrektywy IDD, w tym wskazanie trendów rozwojowych i wyjaśnienie przyczyn ich występowania w prawie unijnym, zarówno w odniesieniu do pośrednictwa ubezpieczeniowego, jak i doradztwa w zakresie usług ubezpieczeniowych oraz sposobów

wykorzystania nowych rozwiązań w praktyce. Tego typu propozycje zmian mają charakter nowatorski. Kolejnym celem monografii jest wykazanie, że warunki podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej przez pośredników ubezpieczeniowych są determinowane publicznoprawną ochroną klienta usługi ubezpieczeniowej. Zwiększenie ograniczeń swobody działalności gospodarczej pośredników ubezpieczeniowych (także transgranicznej), podwyższanie wymogów zawodowych, nakładanie na pośredników coraz większej ilości przedkontraktowych obowiązków informacyjnych o charakterze publicznoprawnym, a także rozszerzenie kompetencji nadzorczych to wymogi, które wyznaczają zakres bezpieczeństwa klienta usługi ubezpieczeniowej.

W monografii podjęto próbę odpowiedzi na pytanie, czy obecnie obowiązujący model pośrednictwa ubezpieczeniowego w Polsce wymaga zmian w aspekcie implementacji dyrektywy IDD, a także, czy model obecnie obowiązujący odpowiednio chroni klienta. W tym celu przeprowadzono rozważania na temat statusu prawnego agenta i brokera ubezpieczeniowego. Rozstrzygnięcia wymagają kwestie, czy na podstawie obowiązującego prawa pośrednicy ubezpieczeniowi wykonują zawód regulowany oraz któremu rodzajowi pośrednika ubezpieczeniowego należy przypisać świadczenie usługi doradztwa. Odpowiedź na to drugie pytanie jest tym bardziej istotna, że dyrektywa IDD dopuszcza świadczenie tego typu usługi przez każdego pośrednika, a odnośną, szczegółową regulację, pozostawia ustawodawcy krajowemu. W monografii wskazano propozycje rozwiązań w tym zakresie, od tego bowiem, jakie rozwiązania zostaną ostatecznie przyjęte, będzie zależał kształt pośrednictwa ubezpieczeniowego w Polsce, w tym model ochrony klienta usługi ubezpieczeniowej.

Celem badań objętych niniejszą monografią jest także wskazanie potrzeby ujednolicenia pojęć (w szczególności zdefiniowanie pojęcia klienta usługi ubezpieczeniowej i klasyfikacja jego rodzajów) oraz metod zmierzających do ochrony klienta poprzez stworzenie – odrębnego od konsumenckiego – reżimu ochrony klienta nieprofesjonalnego, co uczyni rynek bardziej spójnym w aspekcie rozwiązań obowiązujących na rynku inwestycyjnym, a w konsekwencji na całym rynku finansowym. Prowadzone rozważania mają na celu wykazanie konieczności postrzegania klienta na rynku nie jako konsumenta, ale jako słabszej strony umowy ubezpieczenia.

W monografii zwrócono uwagę na tendencję zwiększania kompetencji nadzorczych nad pośrednikami ubezpieczeniowymi. Analiza rozwiązań prawnych, zawartych w dyrektywie IDD oraz w innych unijnych aktach prawnych, wskazuje na powstawanie innego, niż dotychczas obowiązujący w Polsce, modelu nadzoru nad rynkiem ubezpieczeń.

Dostrzeżono konieczność poddania działalności gospodarczej pośredników ubezpieczeniowych nadzorowi połączonemu, tj. nadzorowi unijnemu i krajowemu. W związku z tym podjęto próbę wykazania, który z nadzorów ma charakter dominujący i jakie to rodzi konsekwencje prawne dla podmiotu nadzorowanego.

W monografii wykazano również, że dotychczasowy kierunek deregulacji na wewnętrznym rynku finansowym Unii Europejskiej, w postaci m.in. ograniczenia nadzoru jedynie do zagadnień finansowych (nadzoru finansowego), nie przyniósł oczekiwanych efektów. Obecnie wyraźnie zarysowuje się tendencja do wzmacniania kompetencji nadzorczych i poddania polityki ochrony klienta usługi ubezpieczeniowej wyłącznie reżimowi publicznemu. Niniejsza monografia jednoznacznie wskazuje, że unormowania wynikające z dyrektywy IDD mają - co do zasady - charakter publicznoprawny, a zawarte w dyrektywie IDD obowiązki informacyjne o charakterze publicznoprawnym oddziałują na sferę prywatnoprawną. Oznacza to, że pewne obowiązki informacyjne, mające dotychczas charakter obowiązków prywatnoprawnych, stały się z woli ustawodawcy unijnego także obowiązkami publicznoprawnymi, gdyż w przypadku braku ich realizacji grozi pośrednikowi ubezpieczeniowemu sankcja administracyjna, stosowana przez organ nadzoru. Dodatkowo, za publicznoprawnym charakterem tych obowiązków przemawia fakt, że muszą one być realizowane niezależnie od wiążącej klienta umowy z pośrednikiem ubezpieczeniowym. Ponadto, w monografii wykazano, że rozwiązania publicznoprawne - zawarte w ustawodawstwie unijnym - wpływają na kształt usługi ubezpieczeniowej, a nawet na występowanie tej usługi na rynku ubezpieczeniowym. Działania nadzorcze (zarówno na poziomie krajowym, jak i unijnym) mogą bowiem doprowadzić do całkowitego wyeliminowania tej usługi z rynku - w efekcie uznania jej za naruszającą bezpieczeństwo klienta.

Monografia składa się z pięciu rozdziałów. Rozdział pierwszy poświęcony jest genezie pośrednictwa ubezpieczeniowego w prawie polskim oraz w prawie Unii Europejskiej. Przeanalizowane ustawodawstwo w zakresie pośrednictwa ubezpieczeniowego wykazuje przewagę elementów prawa publicznego nad prawem prywatnym. Najnowsze ustawodawstwo unijne wyraźnie wskazuje na odejście od deregulacji na rzecz wzrostu roli państwa, jako gwaranta stabilności finansowej pośredników ubezpieczeniowych w sferze regulacji prawnej i nadzoru oraz zapewnienia bezpieczeństwa klienta usługi ubezpieczeniowej. W rozdziale tym omówiono również systematykę pośrednictwa ubezpieczeniowego i wskazano jego kwalifikację.

W rozdziale drugim przedstawiono zakres oraz wymogi podejmowania działalności gospodarczej przez pośredników ubezpieczeniowych. Wskazane zostały wymogi ustawowe dotyczące wykonywania działalności agencyjnej lub brokerskiej oraz odnoszące się do osób fizycznych wykonujących czynności agencyjne lub brokerskie, a także różnice pomiędzy reglamentacją działalności agencyjnej i brokerskiej. Znaczna część rozważań dotyczy nowych wymogów ustawowych dla pośredników ubezpieczeniowych wynikających z dyrektywy IDD. W rozdziale tym został scharakteryzowany także obowiązujący w Polsce model pośrednictwa ubezpieczeniowego na tle innych modeli pośrednictwa w wybranych porządkach prawnych państw UE. Ze względu na odgrywanie coraz większej roli usług ubezpieczeniowych o charakterze inwestycyjnym, zaprezentowany został w tym rozdziale także model pośrednictwa na rynku inwestycyjnym wraz z jego klasyfikacją na tle modelu pośrednictwa na rynku ubezpieczeniowym. Analiza tych modeli - w związku z implementacją dyrektywy IDD - pozwoliła przedstawić propozycję przebudowy modelu pośrednictwa ubezpieczeniowego, który korespondowałby z rynkiem inwestycyjnym i czynił rynek finansowy bardziej przejrzystym, uporządkowanym, zrozumiałym i bezpiecznym dla klienta.

Rozdział trzeci dotyczy analizy przedkontraktowych obowiązków informacyjnych, które pośrednik ubezpieczeniowy jest zobowiązany wypełnić wobec klienta. Zagadnienie to nabiera obecnie szczególnego znaczenia, gdyż dyrektywa IDD znacząco zwiększa ilość obowiązków informacyjnych pośrednika ubezpieczeniowego wobec klienta. Wykazano, że obowiązki te mają charakter publicznoprawny, bowiem do ich egzekwowania powołane są organy nadzoru. Rozważania w tym względzie prowadzą do wniosku, że publicznoprawny charakter pewnych obowiązków informacyjnych, tj. obowiązku badania potrzeb klienta czy obowiązku świadczenia usługi doradztwa powoduje, że mogą być one przedmiotem także kontraktowych stosunków cywilnoprawnych. Konsekwencją tego procesu jest przesunięcie pewnej kategorii działań pośredników ubezpieczeniowych, dotychczas pozostających wyłącznie w reżimie prywatnoprawnym, do kategorii obowiązków publicznoprawnych, poddanych reżimowi administracyjnego nadzoru ze strony właściwych organów państwowych. Wynika to bezpośrednio z przepisów IDD i jest reakcją na nieskuteczność dotychczasowych form nadzoru nad rynkiem ubezpieczeniowym. Zwrócono też uwagę w tym rozdziale na różnicę w zakresie obowiązków informacyjnych przy usługach ubezpieczeniowych o charakterze ochronnym i tych o charakterze inwestycyjnym. W rozdziale tym podjęto także próbę zdefiniowania i klasyfikacji adresata obowiązków informacyjnych, który w prawie ubezpieczeniowym dotychczas nie został określony. Zgłoszono potrzebę stworzenia ochronnego reżimu adresata informacji jako słabszej strony



umowy ubezpieczenia, odrębnego od ochronnego reżimu konsumenckiego właściwego dla prawa ubezpieczeń gospodarczych.

Rozważania w rozdziale czwartym dotyczą problematyki, która związana jest z transgraniczną działalnością gospodarczą pośredników na wewnętrznym rynku finansowym Unii Europejskiej, której podjęcie i wykonywanie jest determinowane ochroną klienta. Zostały wskazane zasady i formy prowadzenia działalności transgranicznej przez pośredników ubezpieczeniowych w ramach swobody przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług. Zwrócono uwagę na rozbudowanie katalogu kompetencji organów nadzorczych państwa przyjmującego i państwa pochodzenia w dyrektywie IDD oraz na obowiązki pośredników ubezpieczeniowych związane z wykonywaniem działalności transgranicznej, w tym – względem organów nadzorczych. Pozwoliło to dostrzec, że nowe kompetencje nadzorcze z jednej strony gwarantują realizację zasady nadzoru nad każdą aktywnością transgraniczną pośrednika ubezpieczeniowego, a z drugiej strony - ograniczają korzystanie ze wskazanych swobód traktatowych. Zasadnicza wartość tych rozważań pozwala przyjąć, że transgraniczna działalność gospodarcza pośredników ubezpieczeniowych podlega nie tylko nadzorowi na poziomie krajowym (państwa pochodzenia czy państwa przyjmującego), ale nadzorowi wykonywanemu przez organy unijne, których decyzje mają pierwszeństwo przed wszystkimi innymi decyzjami przyjętymi wcześniej przez krajowe organy nadzoru w danej sprawie.

Rozdział piąty dotyczy nadzoru nad działalnością gospodarczą pośredników ubezpieczeniowych. W tej części monografii w pierwszej kolejności przedstawiono kompetencje nadzorcze organów na poziomie unijnym, stosowane w ramach nadzoru makroostrożnościowego i mikroostrożnościowego, a także omówiona została współpraca w tym zakresie pomiędzy krajowym i unijnym organem nadzoru nad rynkiem ubezpieczeń gospodarczych. W drugiej części tego rozdziału scharakteryzowano zadania i kompetencje Komisji Nadzoru Finansowego względem pośredników ubezpieczeniowych oraz dokonano analizy nowych rozwiązań w zakresie sankcji administracyjnych wynikających z dyrektywy IDD. Wnioski wynikające z przeprowadzonej analizy wskazują na odejście w ustawodawstwie unijnym od kierunku deregulacji i stosowania środków nadzoru głównie o charakterze ostrożnościowym, które nie zapewniły klientowi odpowiedniej ochrony w relacjach z pośrednikiem ubezpieczeniowym. Niezbędne stało się zatem wprowadzenie przepisów, które przełożą unijnym i krajowym organom nadzoru kompetencje o charakterze merytorycznym, bieżącym i ciągłym, wśród których można wskazać przykładowo możliwość władczej ingerencji w istotę i charakter usługi ubezpieczeniowej, która może na podstawie decyzji administracyjnej zostać wyeliminowana z rynku ubezpieczeniowego.

Tak zarysowany obszar badawczy oraz dogłębna analiza przepisów prawnych pozwoliła na sformułowanie wniosków końcowych:

1. Głównymi celami uchwalenia dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/97 z 20 stycznia 2016 r. w sprawie dystrybucji ubezpieczeń (IDD) były harmonizacja krajowych rynków ubezpieczeń gospodarczych w zakresie bezpośredniego i pośredniego świadczenia usług ubezpieczeniowych na wewnętrznym rynku finansowym Unii Europejskiej oraz ochrona klienta tych usług w aspekcie ich skomplikowanej struktury i patologii pojawiających się na tym rynku. Badania w tym zakresie, przeprowadzone w niniejszej monografii, wskazały na konieczność podjęcia działań zmierzających do rozbudowania uprawnień nadzorczych zarówno organów krajowych, jak i unijnych w ramach nadzoru mikroostrożnościowego oraz nałożenia na państwo obowiązku zarządzania ryzykiem finansowym w ramach nadzoru makroostrożnościowego. Wprowadzenie nowego ładu regulacyjno-nadzorczego wskazuje bezsprzecznie na uznanie zasady dominacji regulacji z zakresu prawa publicznego nad regulacjami prawa prywatnego w tym przedmiocie, czego konsekwencją jest ochrona interesu klienta usługi ubezpieczeniowej poprzez stosowanie na rynku ubezpieczeniowym regulacji prawnych właściwych dla reżimu publicznego, jak na przykład podwyższenie wymogów zawodowych dla pośredników ubezpieczeniowych oraz wprowadzenie szeregu nowych publicznoprawnych obowiązków informacyjnych. Regulacje te odnoszą się do warunków podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej przez pośredników ubezpieczeniowych, którzy są stroną profesjonalną w relacjach z klientem usługi ubezpieczeniowej. Ochrona tego klienta w stosunkach prawnych z pośrednikami ubezpieczeniowymi stała się elementem determinującym upowszechnienie publicznoprawnych instrumentów służących tej ochronie, w szczególności w aspekcie braku skuteczności instrumentów ochronnych ze strony regulacji prywatnoprawnych. Poczynione dodatkowe rozważania pozwalają postawić tezę, że swoboda działalności gospodarczej pośredników ubezpieczeniowych doznaje ograniczeń ze względu na ochronę bezpieczeństwa klienta usługi ubezpieczeniowej, co daje w tym zakresie pierwszeństwo przepisom prawa z obszaru publicznego prawa ubezpieczeń gospodarczych.

2. Pośrednicy ubezpieczeniowi przestali być przez ustawodawcę europejskiego traktowani jako odrębny regulacyjnie element rynku ubezpieczeniowego, a stali się uczestnikami szeroko rozumianego procesu dystrybucji ubezpieczeń. Ustawodawca krajowy powinien jednak z rozwagą i szczególną starannością przenosić do treści polskich aktów prawnych niektóre pojęcia zawarte w dyrektywie IDD, w szczególności chodzi tu o pojęcia „dystrybucja” i „produkt”. Taka bezrefleksyjna implementacja powyższych pojęć będzie prowadzić

do rozbicia spójności polskiego systemu prawnego. Ze wskazanych powodów, a także ze względu na tradycję regulacji ustawowej pośrednictwa ubezpieczeniowego w prawie polskim, należałoby zachować nazwę przyszłej ustawy o pośrednictwie ubezpieczeniowym. Uwzględniać powinna ona swym zakresem działalność gospodarczą pośredników, tj. pośredników ubezpieczeniowych i pośredników oferujących ubezpieczenia uzupełniające. Natomiast nowe obowiązki informacyjne i wymogi zawodowe, nałożone na pracowników zakładów ubezpieczeń przez przepisy dyrektywy IDD, powinny być uregulowane w ustawie o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej. Nie ma powodów ani takiego obowiązku, aby na poziomie krajowym uchwalić ustawę o dystrybucji ubezpieczeń na wzór prawa unijnego, której nazwa nie koresponduje z istniejącą już konstrukcją prawną umowy dystrybucyjnej w prawie polskim.

3. Implementacja dyrektywy IDD powinna być także czynnikiem sprawczym wprowadzenia zmian porządkujących model pośrednictwa ubezpieczeniowego w polskim systemie prawnym. Z implementacją tej dyrektywy wiąże się konieczność nowego uregulowania wymagań dotyczących kwalifikacji i wiedzy osób wchodzących w bezpośrednie relacje z klientem usługi ubezpieczeniowej oraz kwestii związanych z obowiązkami informacyjnymi nałożonymi na pośredników ubezpieczeniowych (w postaci m.in. badania potrzeb klienta, przedstawienia karty produktu ubezpieczeniowego czy też świadczenia usług doradztwa). W obecnym stanie prawnym w bezpośrednim kontakcie z klientem usługi ubezpieczeniowej pozostają z reguły osoby fizyczne wykonujące czynności agencyjne lub brokerskie, które nie zawsze posiadają status pośrednika ubezpieczeniowego. Dodatkowo, na podstawie obowiązującego prawa, należy podkreślić, że nie można przypisać agentowi i brokerowi ubezpieczeniowemu przymiotu zawodu regulowanego. Zmiany zachodzące w zakresie charakteru usług ubezpieczeniowych (wzrastający poziom komplikacji tych usług oraz wielość ich rodzajów) determinują konieczność podwyższenia standardów zawodowych osób fizycznych wykonujących w rzeczywistości czynności agencyjne lub brokerskie. Wydaje się, że podwyższenie tych standardów powinno nastąpić w formie utworzenia – nadzorowanych przez KNF – zawodów regulowanych, tj. zawodu agenta i zawodu brokera ubezpieczeniowego. Zawody te powinny wykonywać osoby fizyczne świadczące wyłącznie czynności agencyjne lub brokerskie. Osoby wykonujące te zawody regulowane powinny więc zastąpić dotychczasowe osoby fizyczne, które na podstawie obowiązujących przepisów wykonują czynności agencyjne lub brokerskie. Takie rozwiązanie prawne uporządkuje dotychczasowe relacje pomiędzy zakładem ubezpieczeń, pośrednikiem ubezpieczeniowym wykonującym działalność agencyjną lub brokerską, a osobą faktycznie wykonującą czynności

agencyjne czy brokerskie. W obecnym bowiem modelu agent czy broker – w sytuacji braku rozwiązań prawnych dotyczących tych rodzajów zawodu regulowanego – jest zawsze tylko pośrednikiem ubezpieczeniowym (indywidualnym albo instytucjonalnym), który zobowiązany jest wykonywać czynności agencyjne lub brokerskie przy pomocy osób fizycznych spełniających wymagania ustawowe. W proponowanym modelu pośrednictwa ubezpieczeniowego agent lub broker powinien być zawsze osobą fizyczną wykonującą zawód regulowany i realizującą czynności agencyjne bądź brokerskie w bezpośrednim kontakcie z klientem usługi ubezpieczeniowej. Nie zawsze jednak agent czy broker będą posiadać status pośrednika ubezpieczeniowego, czyli podmiotu prowadzącego działalność agencyjną (w formie jednoosobowej działalności gospodarczej bądź jako instytucjonalna agencja albo multiagencja) lub działalność brokerską (jednoosobowo lub w formie instytucjonalnej). Podkreślenia wymaga fakt, że pośrednik ubezpieczeniowy (agencja, multiagencja, podmiot wykonujący działalność brokerską) będzie mógł wykonywać czynności agencyjne lub brokerskie wyłącznie przy pomocy osoby fizycznej, która będzie wykonywać zawód regulowany agenta ubezpieczeniowego lub brokera ubezpieczeniowego, a więc będzie spełniać określone warunki ustawowe i zostanie wpisana na prowadzoną przez KNF listę osób wykonujących ten zawód. Taka konstrukcja wzmocni ochronę klienta, który będzie wchodził w relacje wyłącznie z agentem lub brokerem ubezpieczeniowym wykonującym zawód regulowany, a nie – jak dotychczas – z osobą fizyczną wykonującą czynności agencyjne lub brokerskie, spełniającą określone ustawowo wymogi zawodowe. Wykonując zawód regulowany, agent czy broker ubezpieczeniowy będzie mógł z pośrednikiem ubezpieczeniowym pozostawać w stosunku pracy albo też będzie mógł wykonywać czynności agencyjne lub brokerskie w ramach własnej działalności gospodarczej i równocześnie pozostawać z pośrednikiem ubezpieczeniowym w stosunku cywilnoprawnym, działając na jego zlecenie. Ponadto agent lub broker ubezpieczeniowy będzie mógł być jednocześnie pośrednikiem ubezpieczeniowym, wykonując zawód regulowany, jeśli będzie także prowadził działalność agencyjną lub brokerską. Szczegółowa koncepcja normatywnej przebudowy modelu pośrednictwa ubezpieczeniowego w Polsce została zaprezentowana w rozdziale drugim monografii. Zaproponowany model koresponduje z modelem pośrednictwa występującym na rynku inwestycyjnym, gdzie zawody maklera papierów wartościowych czy doradcy inwestycyjnego są zawodami regulowanymi. Ponadto model ten porządkuje system prawny oraz wzmocnia ochronę klienta usług ubezpieczeniowych, który będzie w relacje prawne wyłącznie z osobą wykonującą zawód regulowany jako agent lub broker ubezpieczeniowy.

4. Przebudowa modelu pośrednictwa ubezpieczeniowego w Polsce, w świetle implementacji dyrektywy IDD, wymaga także rozstrzygnięcia kwestii zakresu podmiotowego świadczenia usług doradztwa przez pośredników ubezpieczeniowych. Badania przeprowadzone w niniejszej monografii wykazały, że przepisy dyrektywy IMD pozwalały świadczyć usługę doradztwa multiagentom i brokerom ubezpieczeniowym, ale ustawodawca krajowy w obowiązującej ustawie o pośrednictwie ubezpieczeniowym zobowiązał jedynie brokera do udzielenia klientowi na piśmie porady na podstawie rzetelnej analizy ofert w liczbie wystarczającej do opracowania rekomendacji najwłaściwszej umowy ubezpieczenia oraz do pisemnego wyjaśnienia podstaw, na jakich się ona opiera. W dyrektywie IDD dopuszczono natomiast rozwiązanie zezwalające na świadczenie usługi doradztwa także pośrednikom zależnym wyłącznym. Zakres podmiotowy rodzajów pośredników, którzy będą mogli świadczyć usługę doradztwa ubezpieczeniowego, został jednak na podstawie dyrektywy IDD przekazany do regulacji przez ustawodawcę krajowego. Analiza porządków prawnych wybranych państw członkowskich Unii Europejskiej wykazała, że jest to zagadnienie problematyczne. W prawie hiszpańskim ustawodawca przesądził, że doradztwo ubezpieczeniowe może świadczyć wyłącznie pośrednik niezależny (rozwiązanie to jest zbieżne z rozwiązaniem obecnie obowiązującym w Polsce), natomiast w prawie niemieckim dopuszczono świadczenie usług doradczych przez multiagenta i brokera. Wydaje się, że najbardziej korzystnym rozwiązaniem w Polsce byłoby świadczenie usług doradczych wyłącznie przez pośrednika niezależnego, czyli brokera ubezpieczeniowego, gdyż kryterium niezależności i istota jego usytuowania (działanie wyłącznie na rzecz klienta i w jego interesie) daje gwarancję sporządzenia przez niego niezależnej, zindywidualizowanej i dopracowanej rekomendacji najwłaściwszej dla klienta. Dopuszczenie świadczenia doradztwa przez pośredników zależnych, czyli agentów i multiagentów (działanie wyłącznie na rzecz i w interesie zakładu ubezpieczeń), pozostaje w sprzeczności z istotą ich działalności i znacząco osłabi ochronę klienta usługi ubezpieczeniowej. Trudne bowiem do wyobrażenia jest obiektywne sporządzenie zindywidualizowanej rekomendacji dla klienta przez pośrednika zależnego i uwzględnienie najlepiej pojętego jego interesu, skoro ten pośrednik ze swej istoty jest podmiotem działającym na zlecenie określonego zakładu ubezpieczeniowego, a doradztwo będzie ograniczać się wyłącznie do usług oferowanych przez dany zakład ubezpieczeniowy (w przypadku pośrednika zależnego wyłącznego), bez możliwości porównania tych usług z ofertą konkurencyjnych zakładów ubezpieczeń. Racjonalnym rozwiązaniem jest pozostawienie (w zakresie kompetencji brokera ubezpieczeniowego) świadczenia usług doradztwa ubezpieczeniowego jako czynności podejmowanych

przez pośredników niezależnych oraz jednocześnie zobowiązanie pośredników zależnych – po zbadaniu przez nich potrzeb klienta i zapoznaniu go z informacją na temat usługi ubezpieczeniowej – do przedstawienia klientowi oferty wraz z udzieleniem wskazówek i wyjaśnień dotyczących zawieranej umowy. Dodatkowo pośrednik zależny powinien być zobowiązany do zwrócenia uwagi klientowi na grożące mu niebezpieczeństwo lub występujące zagrożenie negatywnymi następstwami związanymi z zawieraną umową. Istotą działalności brokerskiej była i jest bezstronność brokera oraz jego niezależność w stosunku do zakładów ubezpieczeń, przejawiająca się reprezentowaniem interesu klienta. Szczególnym jego obowiązkiem powinno być zatem udzielenie klientowi najwłaściwszej porady, w tym także przekazanie mu ostrzeżenia związanego z sytuacją finansową czy prawną zakładu ubezpieczeń, co w przypadku pośredników zależnych jest niemożliwe ze względu na ich usytuowanie prawne i interes faktyczny.

Analiza prawa austriackiego oraz tamtejszych rozwiązań dotyczących najwłaściwszej porady udzielanej przez pośrednika niezależnego i porady „niższego stopnia” udzielanej przez pośrednika zależnego, stała się inspiracją do zajęcia stanowiska opowiadającego się za pozostawieniem usług doradczych jedynie przy brokerze ubezpieczeniowym. Wprowadzanie do prawa polskiego zróżnicowanych rodzajów porad, których zakres uzależniony jest od charakteru prawnego podmiotu udzielającego takiej porady, wprowadzi element chaosu prawnego i niepewności po stronie klienta usługi ubezpieczeniowej, który może nie dostrzegać znaczącej różnicy pomiędzy doradztwem pośrednika niezależnego i poradami pośrednika zależnego. Nowe rozwiązania prawne, nieznanne dotąd na polskim rynku ubezpieczeniowym, należy zatem wprowadzać z ogromną rozwagą, mając na uwadze przede wszystkim ochronę klienta, gdyż na pewno ochronie tej nie będzie służyć współwystępowanie na tym rynku porad różnego rodzaju – pochodzących bądź od agenta, bądź od brokera ubezpieczeniowego.

5. Przy proponowanej konstrukcji prawnej zawodu agenta i brokera ubezpieczeniowego uzasadnione będzie rozwiązanie prawne wynikające z art. 88 k.s.h., ponieważ broker ubezpieczeniowy, jako osoba fizyczna wykonująca zawód regulowany, będzie mógł faktycznie być partnerem w spółce partnerskiej – takiej, która będzie jednocześnie pośrednikiem ubezpieczeniowym i podmiotem wykonującym działalność brokerską – pod warunkiem, że pośrednik ten będzie mógł wykonywać działalność gospodarczą w każdej formie, jaką dla przedsiębiorcy przewiduje prawo. W obecnym stanie prawnym ustawodawca zawęził wykonywanie działalności brokerskiej do osób fizycznych i osób prawnych, co powoduje, że usytuowanie zawodu brokera w art. 88 k.s.h (który *de facto*

nie jest zawodem) jest swoistego rodzaju błędem legislacyjnym, gdyż obecnie nie ma możliwości wykonywania działalności brokerskiej w formie spółki osobowej, w tym spółki partnerskiej. *De lege ferenda*, w przypadku ustawowego określenia agenta i brokera ubezpieczeniowego jako zawodów regulowanych, należałoby uzupełnić art. 88 k.s.h. poprzez dopisanie do katalogu wskazanych tam zawodów zawodu agenta ubezpieczeniowego. Takie rozwiązanie prawne umożliwiłoby tym podmiotom wykonywanie tego zawodu w spółce partnerskiej.

6. Proponowany model pośrednictwa ubezpieczeniowego powinien zakładać również, że ustawodawca rozstrzygnie jednoznacznie, iż pośrednik zależny, będący agencją lub multiagencją, wykonujący działalność agencyjną i czynności agencyjne wyłącznie przez agenta ubezpieczeniowego, prowadzi działalność regulowaną. Przeprowadzona analiza przepisów prawa oraz literatury w tym zakresie nie pozwala uznać, w obecnie obowiązującym stanie prawnym, działalności gospodarczej wykonywanej przez agenta ubezpieczeniowego za działalność regulowaną. Natomiast przy podejmowaniu działalności gospodarczej przez podmiot zamierzający wykonywać działalność brokerską należy się opowiedzieć za utrzymaniem zezwolenia wydawanego przez KNF, zwłaszcza w aspekcie zawartej w niniejszej monografii propozycji, aby tylko broker ubezpieczeniowy miał możliwość świadczenia usługi doradztwa ubezpieczeniowego. Wprawdzie dyrektywa IDD wprowadza tylko obowiązek rejestracji działalności pośredników ubezpieczeniowych, ale wymóg minimalnej implementacji przepisów dyrektywy IDD nie zabrania ustawodawcy krajowemu podjęcia działań zmierzających do podwyższenia wymogów prawnych w zakresie podejmowania i wykonywania działalności przez pośredników ubezpieczeniowych. Koncepcja ta znajduje odzwierciedlenie w porządku prawnym regulującym rynek inwestycyjny w Polsce. Pośrednik na rynku inwestycyjnym, specjalizujący się właśnie w świadczeniu usług doradczych na rzecz klienta, jest przed podjęciem działalności zobowiązany do uzyskania stosownego zezwolenia KNF.

Konieczność uzyskiwania zezwolenia na wykonywanie działalności brokerskiej – w aspekcie braku takiego wymogu w dyrektywie IDD i w związku z zasadami wewnętrznego rynku finansowego Unii Europejskiej – będzie krępowała swobodę wykonywania tej działalności w przypadku zamiaru utworzenia filii na terenie Polski przez brokera zagranicznego z Unii Europejskiej (bowiem ten będzie musiał wystąpić do KNF o wydanie zezwolenia na prowadzenie działalności brokerskiej i o wpis do prowadzonego przez KNF rejestru pośredników ubezpieczeniowych). Z kolei swoboda wykonywania działalności brokerskiej nie będzie doznawała ograniczeń w ramach zakładania oddziałów i wykonywania działalności

transgranicznej w ramach swobody świadczenia usług przez brokerów zagranicznych z państw członkowskich Unii Europejskiej – zgodnie z zasadami wewnętrznego rynku finansowego Unii Europejskiej.

7. Działalność transgraniczna pośredników ubezpieczeniowych podlega nie tylko nadzorowi na poziomie państwa pochodzenia czy przyjmującego, ale również nadzorowi wykonywanemu przez organy unijne (EIOPA), co dotychczas nie było znane w regulacji prawnej. Potwierdza to moje założenia badawcze o konieczności poddania transgranicznej działalności gospodarczej pośredników ubezpieczeniowych nadzorowi połączonemu, tj. unijnemu i krajowemu. Unijne środki nadzorcze o charakterze władczym mają charakter dominujący, ponieważ decyzje wydawane przez EIOPA mają pierwszeństwo przed wszystkimi decyzjami przyjętymi wcześniej przez właściwe krajowe organy nadzorcze państwa pochodzenia i przyjmującego w tej sprawie. Wskazuje to na nowe podejście do ochrony klienta pośrednika ubezpieczeniowego, oparte na założeniu, że jest on chroniony nie tylko na poziomie prawnego systemu państwa członkowskiego, lecz także w ramach ustawodawstwa unijnego. Wynika to z faktu, że dotychczasowe instrumenty nadzorcze chroniące klienta nie sprawdziły się, a jego ochrona na poziomie krajowym nie zapobiegła występowaniu wielu nieprawidłowości na rynku ubezpieczeń gospodarczych. Konieczne zatem stało się wyposażenie EIOPA we władcze środki nadzorcze oddziałujące nie tylko na właściwe krajowe organy nadzorcze państw członkowskich, ale i na samych pośredników ubezpieczeniowych.

8. Rozszerzenie wynikających z dyrektywy IDD obowiązków przedkontraktowych pośrednika ubezpieczeniowego w stosunku do klienta należy ocenić pozytywnie, chociaż osiągnięcie celu ich wprowadzenia (zniwelowanie nierówności w pozycji rynkowej słabszej strony umowy ubezpieczenia poprzez nałożenie na silniejszą stronę tej relacji obowiązku ujawnienia informacji istotnych dla podjęcia przez jej kontrahenta racjonalnej decyzji) wymaga, by informacje te rzeczywiście dotarły do klienta (były osiągalne i transparentne) oraz by klient miał możliwość przechowywania ich w celach poznawczych i dowodowych (odpowiedni sposób utrwalenia). Umieszczanie przepisów dotyczących obowiązków informacyjnych pośredników ubezpieczeniowych względem klienta wskazuje na przesunięcie akcentu w zakresie jego ochrony do sfery prawa publicznego w dziedzinie ubezpieczeń gospodarczych.

Obowiązek zidentyfikowania potrzeby ubezpieczeniowej klienta oraz przedstawienie mu informacji na temat produktu (usługi) ubezpieczeniowego wynikający z dyrektywy IDD – w ramach obowiązków przedkontraktowych pośrednika ubezpieczeniowego



wykonywanych przed zawarciem każdej umowy ubezpieczenia – zrównuje ochronę tego klienta przy sprzedaży (świadczeniu) usług ubezpieczeniowych o charakterze ochronnym i usług ubezpieczeniowych o charakterze inwestycyjnym. Wprawdzie ustawodawca unijny w IDD faworyzuje umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem poprzez wzmocnienie pozycji informacyjnej i prawnej ich klienta, nakładając obowiązek udzielania dodatkowych informacji, ale dysproporcje pomiędzy umowami ubezpieczeń o charakterze ochronnym i o charakterze inwestycyjnym nie są tak wyraźne i dyskryminujące dla tych ochronnych, jak to ma miejsce w obecnym stanie prawnym, co należy ocenić pozytywnie.

*De lege ferenda* ustawodawca krajowy musi znowelizować w tym względzie ustawę o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej, w której nakazał badać potrzeby klienta i przekazywać kartę produktu (usługi) ubezpieczeniowej wyłącznie w przypadku umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym.

9. Z dyrektywy IDD wynika, że badanie potrzeb klienta oraz przedstawienie mu informacji na temat produktu (usługi) ubezpieczeniowego dostosowuje się do stopnia złożoności umowy oraz rodzaju klienta – strony tej umowy. *De lege ferenda* w przepisach prawnych ustawodawca krajowy powinien wskazać umowy ubezpieczenia o mniejszym lub większym stopniu skomplikowania. W sytuacji, gdy w przyszłej ustawie o pośrednictwie ubezpieczeniowym, i w obecnej ustawie o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej nie będzie określenia szczegółowych katalogów takich umów ubezpieczenia lub ich jednoznacznych definicji legalnych, klient usług ubezpieczeniowych stanie wobec uznaniowości pośrednika ubezpieczeniowego, który będzie samodzielnie i jednostronnie definiował lub określał poziom komplikacji umów ubezpieczenia. To z pewnością nie przyczyni się do wzmocnienia ochrony tego klienta. Brak takiego rozwiązania może także utrudnić i znacznie spowolnić korzystanie z mniej skomplikowanych usług ubezpieczeniowych, jeśli pośrednik ubezpieczeniowy będzie każdorazowo badał potrzeby klienta, nawet w przypadku umów o niewielkim stopniu komplikacji. W ramach wprowadzanych zmian do modelu pośrednictwa ubezpieczeniowego konieczne jest także zdefiniowanie adresata informacji przekazywanych przez pośrednika ubezpieczeniowego, tak jak to uczynił ustawodawca w odniesieniu do rynku inwestycyjnego, zarówno w prawie unijnym, jak i krajowym. Należy więc zdefiniować nie tylko pojęcie klienta, ale również określić jego kategorie, ponieważ regulacje dyrektywy IDD różnicują zakres przekazywanych informacji właśnie w zależności od rodzaju klienta. W przyszłej ustawie o pośrednictwie ubezpieczeniowym oraz w ustawie o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej należy

wskazać, że klientem jest każdy podmiot prawa cywilnego, na rzecz lub w imieniu którego pośrednik ubezpieczeniowy wykonuje działalność brokerską albo dla którego, działając w imieniu lub na rzecz zakładu ubezpieczeń, wykonuje działalność agencyjną. Dodatkowo należy wprowadzić definicję klienta nieprofesjonalnego (detalicznego) – na wzór rynku inwestycyjnego, celem zapewnienia spójności systemu prawa w tym zakresie – i objąć go większą ochroną poprzez informację niż klienta profesjonalnego (definicje te zostały szczegółowo omówione w rozdziale 3 niniejszej monografii). Przyjęcie tych definicji pozwoli dookreślić słabszą stronę stosunku ubezpieczenia w postaci klienta nieprofesjonalnego, jakim będzie ubezpieczający i inni beneficjenci umowy ubezpieczenia (w szczególności należy ujednoczyć ochronę osoby ubezpieczonej na cudzy rachunek i w ubezpieczeniach grupowych, tak aby obowiązująca ustawa o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej korespondowała z przyszłą ustawą o pośrednictwie ubezpieczeniowym). Trafne jest też stanowisko w doktrynie, aby ustawodawca w prawie ubezpieczeń gospodarczych nie obejmował prawnymi ochronnymi reżimami konsumenckimi tzw. niekonsumentów, gdyż narusza to spójność systemu prawa i dyskryminuje podmioty, którym takiej ochrony ustawodawca nie przyznaje. Klient nieprofesjonalny (detaliczny) powinien zostać objęty odrębnym od reżimu konsumenckiego ochronnym reżimem informacyjnym właściwym dla prawa ubezpieczeń gospodarczych. Konsumentom natomiast będą mogli korzystać z konsumenckich przepisów szczegółowych wszędzie tam, gdzie dotyczą one ochrony konsumenta w rozumieniu art. 22<sup>1</sup> Kodeksu cywilnego.

10. Państwo, poprzez nałożenie na pośredników ubezpieczeniowych nowych informacyjnych obowiązków publicznoprawnych, związanych z podejmowaniem i wykonywaniem działalności gospodarczej, wynikających z dyrektywy IDD, wkracza - w szerszym niż dotychczas zakresie - w sferę prywatnoprawną, czyli w swobodę kontraktową. Efektem tego będzie pojawienie się zjawiska utraty przez pewne obowiązki - należące do tej pory do sfery obowiązków prywatnoprawnych, tj. np. dokonywanie analizy potrzeb klienta, przedstawianie rzetelnej informacji o oferowanym produkcie czy też świadczenie usługi doradztwa – cech wyłącznie obowiązków kontraktowych, prywatnoprawnych. Konsekwencją tego procesu jest przesunięcie pewnej kategorii działań pośredników ubezpieczeniowych, dotychczas pozostających w reżimie prywatnoprawnym, do kategorii obowiązków publicznoprawnych, poddanych reżimowi administracyjnego nadzoru ze strony właściwych organów. Jest to reakcja ustawodawcy unijnego na nieskuteczność dotychczasowych form nadzoru nad rynkiem ubezpieczeniowym, czy szerzej - finansowym. Taka tendencja do poszerzania sfery publicznego nadzoru w odniesieniu do takich elementów,

które stanowiły dotychczas istotę prywatnej umowy między klientem a np. brokerem czy zakładem ubezpieczeń, stanowi sedno zmian w analizowanych przepisach w rozdziale 3. Istotnym *novum* w tym względzie jest też zagadnienie dotyczące tych obowiązków informacyjnych o mieszanym charakterze, tj. publiczno- i prywatnoprawnym (w przypadku brokera ubezpieczeniowego). Ich wykonanie może być bowiem oceniane zarówno z punktu widzenia wykonania zobowiązania (co może być przedmiotem roszczeń cywilnoprawnych w zakresie niewykonania lub nienależytego wykonania umowy), jak i wykonania obowiązków publicznoprawnych, które wynikają bezpośrednio z ustawy, a brak ich wykonania może spowodować nałożenie różnych sankcji administracyjnych przez KNF. Ustawodawca krajowy nie może wyłączyć wpływu dyrektywy IDD na stosunki cywilnoprawne, gdyż podważałoby to możliwość osiągnięcia niektórych jej celów. Kierunek ten tworzy nowy paradygmat ochrony klienta usługi finansowej, oparty na założeniu, że normy publicznego prawa gospodarczego zaczynają coraz intensywniej wnikać w stosunki umowne i sferę prywatnoprawną na rynku ubezpieczeniowym.

11. System nadzoru finansowego, polegający głównie na kontroli zgodności z przepisami prawa danych dotyczących sytuacji finansowej i wyników działalności zakładów ubezpieczeń oraz pośredników ubezpieczeniowych, nie sprawdził się na wewnętrznym rynku finansowym Unii Europejskiej. Okazało się, że zapewnianie bezpieczeństwa klientom usługi ubezpieczeniowej, poprzez określanie normatywnych wymogów finansowych, chroniących ich przed ewentualną niewypłacalnością lub upadłością instytucji finansowej, nie jest skutecznym instrumentem eliminującym patologie występujące na rynku ubezpieczeń. Kierunek deregulacji na wewnętrznym rynku finansowym Unii Europejskiej, gwarantujący dużą swobodę działania zakładów ubezpieczeń i pośredników ubezpieczeniowych, spowodował utratę zaufania do tego rynku, do instytucji na nim działających i do usług mających charakter obietnic. Konieczne stało się zatem rozbudowanie uprawnień nadzorczych na poziomie unijnym oraz krajowym, w ramach nadzoru mikroostrożnościowego, a także uregulowanie w tym względzie szczegółowej współpracy między krajowymi i unijnymi organami nadzorczyymi. Nałożenie na państwo szczególnej roli w zakresie przeciwdziałania ryzykom systemowym dotyczącym stabilności systemu finansowego Unii Europejskiej (dominuje tutaj funkcja stabilności prewencyjnej) spowodowało, że obecnie klient jest chroniony nie tylko bezpośrednio z poziomu mikroostrożnościowego nadzoru krajowego i unijnego, lecz także pośrednio – w skali makroostrożnościowej – na poziomie całej Unii Europejskiej. Można zatem postawić tezę, że system nadzoru finansowego ustąpił miejsca systemowi nadzoru materialnego,

który powinien być dominujący na rynku finansowym. Sięgnięcie po środki nadzoru materialnego, umożliwiające bieżącą i stałą kontrolę podmiotów nadzorowanych i produktów (usług) ubezpieczeniowych, a także wymuszanie na nich określonych działań, mających na celu usunięcie stwierdzonych nieprawidłowości, jest zdeterminowane ochroną rynku ubezpieczeniowego, w szczególności ochroną klientów usługi ubezpieczeniowej.

12. Poparciem tezy o przyjęciu przez ustawodawcę europejskiego kierunku stosowania materialnych środków nadzorczych o charakterze władczym są regulacje prawne w zakresie wyposażenia EIOPA i krajowych organów nadzorczych w kompetencje monitorowania ubezpieczeniowych produktów (usług) inwestycyjnych, które są wprowadzane do obrotu i sprzedawane przez pośrednika na wewnętrznym finansowym rynku UE. Zarówno EIOPA, jak i krajowe organy nadzorcze mogą – w formie decyzji administracyjnej – wprowadzać zakazy lub ograniczenia w zakresie wprowadzania do obrotu i sprzedaży ubezpieczeniowych produktów inwestycyjnych (świadczenia usług inwestycyjnych). Należy też podkreślić, że działanie w tym względzie, podejmowane przez EIOPA, ma charakter nadrzędny wobec wszelkich wcześniejszych działań podjętych przez właściwy krajowy organ nadzorczy. Tego typu działania są swoistym *novum* na rynku ubezpieczeniowym, gdzie normy prawa publicznego pozwalają nadzorować i oceniać kształt usługi ubezpieczeniowej ze względu na bezpieczeństwo jej adresatów (usługobiorców). Pojawił się więc nowy instrument ochrony klienta usługi ubezpieczeniowej, normy publicznego prawa gospodarczego zaczynają wprost oddziaływać i wpływać na usługi ubezpieczeniowe na rynku ubezpieczeń gospodarczych.

13. Rozwiązania prawne dotyczące nadzoru materialnego korespondują z tendencją do zwiększania katalogu środków nadzorczych wobec podmiotów nadzorowanych, co jest widoczne w treści dyrektywy IDD. Nowym rozwiązaniem w tym względzie jest obowiązek publikacji informacji o nałożeniu na pośrednika ubezpieczeniowego sankcji za naruszenie przepisów prawa. Taka sankcja w postaci upublicznienia informacji (tutaj ma ona charakter bezwzględny) pojawiła się także w przypadku niezastosowania się zakładu ubezpieczeń do treści rekomendacji wydawanej przez KNF na podstawie ustawy o działalności ubezpieczeniowej i reasekuracyjnej. Zakład ubezpieczeń jest zobligowany poinformować KNF o braku zamiaru zastosowania się do rekomendacji, a ta ma obowiązek upublicznić otrzymane informacje. Należy pozytywnie ocenić wprowadzenie zmian w tym zakresie, w obecnym bowiem kształcie stosowanie *soft law* na rynku finansowym się nie sprawdziło.

*De lege ferenda* ustawodawca krajowy, w przyszłej ustawie o pośrednictwie ubezpieczeniowym, powinien doprecyzować sformułowania dotyczące nakładania sankcji

administracyjnych na zakłady ubezpieczeń korzystające z usług agenta ubezpieczeniowego lub na brokera ubezpieczeniowego. W obecnym stanie prawnym mają one charakter ocenny i sankcja administracyjna jest w tym przypadku decyzją uznaniową. W tym zakresie można skorzystać z rozwiązań występujących w prawie hiszpańskim, gdzie ustawodawca różnicuje naruszenia przepisów prawa popełnione przez pośredników ubezpieczeniowych na bardzo poważne, poważne i drobne, a odpowiednia kara pieniężna jest uzależniona od ustawowej klasyfikacji (zob. rozdział 2, podrozdział 2.2.1 niniejszej monografii). Wprowadzenie takiej regulacji stanowiłoby uporządkowanie problematyki sankcji administracyjnej poprzez ustalenie przejrzystych i przewidywalnych reguł prawnych stosowanych wobec podmiotu nadzorowanego.

14. Rozważania przeprowadzone w monografii wykazały, że obecnie obowiązujący system regulacyjno-nadzorczy nad działalnością gospodarczą pośredników ubezpieczeniowych nie tylko ewoluje w kierunku rozszerzenia kompetencji organów nadzorczych w tym względzie, ale zmienia również model nadzoru. Jak wskazano, na poziomie makroostrożnościowym klient usługi ubezpieczeniowej jest chroniony w sposób pośredni, co oznacza przenoszenie części kompetencji nadzorczych z poziomu mikroostrożnościowego na poziom makroostrożnościowy. Z kolei głównym przejawem nadzoru mikroostrożnościowego jest ingerencja w działalność gospodarczą pośredników ubezpieczeniowych, co powoduje bezpośrednie oddziaływanie na bezpieczeństwo klienta usługi ubezpieczeniowej. Ten połączony model nadzoru na szczeblu unijno-krajowym (na poziomie makro: Europejska Rada ds. Ryzyka Systemowego oraz Komitet Stabilności Finansowej w Polsce, a na poziomie mikro: EIOPA i KNF) jest wyrazem nowej koncepcji połączonego nadzoru nad działalnością gospodarczą pośredników ubezpieczeniowych na rynku ubezpieczeń gospodarczych. W tym połączonym nadzorze można dostrzec wyraźną tendencję dominacji kompetencji nadzorczych organów unijnych. Na poziomie makroostrożnościowym przybierają one jedynie formę zaleceń, czyli pewnego wzorca normatywnego, który może, ale nie musi, zostać wdrożony. Na poziomie mikroostrożnościowym EIOPA wyposażono zarówno w kompetencje tworzenia *soft law* oraz we władcze kompetencje do wydawania decyzji wiążących krajowe organy nadzorcze, jak i pośredników ubezpieczeniowych, przy czym decyzje te mają pierwszeństwo przed wszystkimi decyzjami przyjętymi wcześniej przez właściwe organy w tej samej sprawie. Rozwiązania prawne wskazują na prymat kompetencji nadzorczych organów unijnych nad krajowymi, a także na możliwość delegowania swoich zadań i kompetencji przez krajowe organy nadzorcze na rzecz EIOPA na rynku ubezpieczeń gospodarczych.

Pierwszeństwo nadzoru na szczeblu unijnym przed krajowym ma miejsce także w zakresie ograniczania swobody działalności gospodarczej pośredników ubezpieczeniowych.

15. Przeprowadzone rozważania jednoznacznie wskazują, że w prawie ubezpieczeń gospodarczych istnieje wiele niespójności, które w najbliższym czasie będą wymagać usunięcia przez polskiego ustawodawcę. W monografii zgłoszono wiele uwag *de lege ferenda*, które mogą okazać się przydatne w tym procesie legislacyjnym. Warunki podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej przez pośredników ubezpieczeniowych, co wykazano, są determinowane publicznoprawną ochroną klienta usługi ubezpieczeniowej. Ustawodawca krajowy musi być jednak świadomy, że aby osiągnąć powyższy cel, należy uporządkować rozwiązania prawne w zakresie działalności instytucji finansowych na całym rynku finansowym w Polsce. Pośrednictwo finansowe – bez względu na zakres i rodzaj usług – powinno mieć podobną konstrukcję prawną, zwłaszcza że obecnie coraz bardziej powszechne jest zjawisko przenikania się usług finansowych z różnych sektorów oraz ich „sprzedaż krzyżowa”. Model pośrednictwa musi więc być jasny, ale i bezpieczny dla klienta, tak aby – przy wzrastającej komplikacji produktów (usług) finansowych oraz informacji otrzymywanych od pośrednika – miał on pełną świadomość co do charakteru podmiotów, z którymi wchodzi w relacje prawne, tzn. czy ma do czynienia ze sprzedawcą (agentem), działającym w interesie i na rzecz zakładu ubezpieczeń, czy też doradcą (brokerem), działającym w interesie i na rzecz klienta. Nie bez znaczenia w tym względzie powinna być edukacja klienta usługi finansowej, która jest także zadaniem publicznym.

## **VI Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo – badawczych**

Główny obszar moich zainteresowań badawczych koncentruje się wokół problematyki prawa ubezpieczeń gospodarczych .

Problem nadzoru ubezpieczeniowego (także w szerszym zakresie nad całym rynkiem finansowym) i jego ewolucji, aż po całkowitą zmianę jego struktury w roku 2009, jest ciągle przedmiotem moich zainteresowań i badań naukowych. Wyniki badań w tym zakresie zostały przedstawione w publikacjach: „*Charakter prawny nadzoru nad działalnością ubezpieczeniową*”, nr 11-12/2002, Wiadomości Ubezpieczeniowe; „*Organizacja nadzoru ubezpieczeniowego*” w: „Rynek usług ubezpieczeniowych” red. J. Perenc, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego, Szczecin 2004; „*Charakter prawny Komisji Nadzoru Finansowego*”, w: „Finanse jako przedmiot badań interdyscyplinarnych”, red. S. Owsiak, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2007; „*Legal*

*Nature of Supervisory Instruments above the Financial Market in the EU* – Chosen Issues w: Management Scientific and Practical Journal, Editor-in-Chief Nikienko A.B. – Ph.D. (Econ.), Moscow, Russia, State University of Management, Volume 5, nr 3 (5)/2014; “*The Role and Character of Supervisory EIOPA Instruments above the Uniform Insurance Market the EU*” (w:) Social’naâ rol’ sistemy strahovaniâ v usloviâh rynočnoj èkonomiki Rossii. - Kazan’ : Izdatel’stvo Kazanskogo Universiteta, 2014, „*Samoregulacja rynku usług bancassurance jako efekt nieprawidłowości w ich funkcjonowaniu*” (w:) „Nowe typy usług w działalności gospodarczej”, praca zbiorowa pod red. Anny Walaszek-Pyziół, Tomasza Długosza, Difin, Warszawa 2014, *The role of recommendations and guideline of the financial supervision commision (KNF) in combating the irregularities on the banking and insurance market in Poland*, Studia Iuridica Cassoviensia nr 1/2016, a także „*Europejski i krajowy system nadzoru nad wewnętrznym rynkiem finansowym Unii Europejskiej*” (w:) Wielka Encyklopedia Prawa. Prawo gospodarcze publiczne, red. A. Walaszek-Pyziół, Wydawnictwo Fundacji Ubi Societas Ubi Ius, Warszawa 2017 (oddane do druku). W ostatnich publikacjach badałam i wskazałam przyczyny zmian nadzoru nad rynkiem finansowym. Szczególną uwagę zwróciłam na rolę rekomendacji i wytycznych wydawanych przez KNF w zwalczaniu nieprawidłowości na rynku bankowym i ubezpieczeniowym, w szczególności zjawiska *bancaassurance*. Wykazałam niespójność uregulowań prawnych na rynku finansowym w tym względzie i potrzebę takiej regulacji środków oddziaływania o charakterze *soft law*, aby instytucje finansowe zobowiązane były dostosować się do wytycznych organu nadzoru.

Efektom badań nad problematyką nadzoru była wydana - trzy lata po obronie rozprawy doktorskiej - monografia pt. *Nadzór nad rynkiem ubezpieczeń gospodarczych*”, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2004. Jest ona oparta na rozprawie doktorskiej, jednak została istotnie skrócona i zmieniona, z powodu wejścia w życie nowej ustawy z dnia 22 maja 2003 o działalności ubezpieczeniowej, która dostosowywała prawo polskie do prawa unijnego w związku z wejściem Polski do Unii Europejskiej. Monografia wypełniała istniejącą lukę w doktrynie, w której brak było monograficznego opracowania problematyki nadzoru ubezpieczeniowego. Jej celem badawczym było przeprowadzenie – na podstawie dogłębnej analizy przepisów prawnych, orzecznictwa oraz materiałów prawnoporównawczych i praktyki – kompleksowej oceny normatywnej nadzoru ubezpieczeniowego nad zakładami ubezpieczeń. Na tej podstawie ustaliłam, że ówczesny nadzór ubezpieczeniowy w Polsce miał charakter tzw. nadzoru materialnego, a jego adresatami były zakłady ubezpieczeń przez cały czas prowadzenia swojej działalności, tj. od rozpoczęcia,

przez prowadzenie, aż do chwili zaprzestania tej działalności. Wykazałam, że nadzór ubezpieczeniowy ma wszelkie cechy samodzielnej instytucji o charakterze publicznym, która służy ochronie mechanizmów rynkowych oraz ustalonych normami prawa reguł zachowania, niezależnych organizacyjnie podmiotów prowadzących działalność ubezpieczeniową. Wartością badawczą tej monografii było porównanie polskich rozwiązań normatywnych z odpowiednimi regulacjami unijnymi, które pozwoliły sformułować wniosek, iż nadzór ubezpieczeniowy - w związku z rozwiązaniami prawa unijnego - będzie liberalizowany, co w moim przekonaniu nie należało postrzegać korzystnie dla bezpieczeństwa rynku i samych ubezpieczających. Ustalenia te nie były wówczas podejmowane w literaturze.

Druga grupa moich zainteresowań badawczych koncentruje się wokół ogólnej problematyki reglamentacji działalności gospodarczej instytucji finansowych. Wskazana problematyka została przedstawiona w następujących opracowaniach: „*Charakter prawny zezwolenia na prowadzenie działalności ubezpieczeniowej*”, nr 9-10/2002, Wiadomości Ubezpieczeniowe; „*Charakter prawny przekształcenia towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych w ubezpieczeniową spółkę akcyjną - skutki publicznoprawne*” (w:) „*Procesy przemian rynków ubezpieczeń w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*”, red. W. Sułkowska, Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej, Kraków 2006; „*Obowiązki informacyjne krajowych zakładów ubezpieczeń wobec organu nadzoru*” (w:) „*Informacja ekonomiczno-finansowa jako podstawa efektywnego zarządzania podmiotami gospodarczymi*”, red. J. Czekaj, Wydawnictwo Wyższej Szkoły Bankowości i Finansów w Bielsku Białej, Bielsko-Biała 2006; „*Publicznoprawne ograniczenia swobody kontraktowej w działalności krajowego zakładu ubezpieczeń – zagadnienia wybrane*” (w:) „*Ustawowe ograniczenia swobody umów. Zagadnienia wybrane.*”, praca zbiorowa pod red. B. Gnelli, Wolters Kluwer, Warszawa 2010; „*Klauzula interesu publicznego i określenia nieostre – próba wyodrębnienia tych pojęć na gruncie ustawy o działalności ubezpieczeniowej*” (w:) „*Ubezpieczenia gospodarcze. Zagadnienia prawne*”, red. B. Gnelli, Wolters Kluwer, Warszawa 2011; „*Charakter prawny zezwolenia na prowadzenie działalności brokerskiej*” (w:) „*25 lat fundamentów wolności działalności gospodarczej. Tendencje rozwojowe*”, red. J. Grabowski, K. Pokryszka, A. Hołda-Wyrzyńska, Katowice 2013; „*Publicznoprawne ograniczenia swobody kontraktowej w działalności banku spółdzielczego – zagadnienia wybrane*”, nr 9 (23), *Finanse i Rachunkowość*, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie, Kraków 2011; „*Procedures of setting up a national bank by a credit institution based on an existing branch in Poland – a solution to stabilize the financial market*”, nr 29, *Finanse*, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie, Kraków 2013.



W wymienionych publikacjach przedmiotem rozważań były regulacje prawne, które ograniczały podejmowanie i wykonywanie działalności gospodarczej przez instytucje finansowe ze względu na konieczność ochrony bezpieczeństwa i porządku publicznego. Ograniczeniem swobody działalności gospodarczej na rynku ubezpieczeniowym jest względny zakaz podejmowania tej działalności. Z przepisów ustawowych wynika dopuszczalność uchylecia tego zakazu, w drodze indywidualnego aktu administracyjnego, jakim jest zezwolenie. Przedmiotem moich badań był charakter prawny zezwolenia na wykonywanie działalności ubezpieczeniowej i działalności brokerskiej, gdzie podnosiłam problem ich uznaniowości. Podniosłam też, że stosowanie zwrotów nieostrych przez ustawodawcę stanowi kryterium nadzoru nad rynkiem ubezpieczeń i służy interesowi publicznemu oraz ma powodować efektywną działalność organu nadzoru, która ma na celu stabilizować rynek ubezpieczeń. Stosunek prawny między klientem a instytucją finansową charakteryzuje wyraźna asymetria sił, stąd też okoliczności te uzasadniają wkraczanie państwa w działalność tej instytucji. Szczególną uwagę badawczą kierowałam na nowo dopuszczone w prawie procedury związane z przekształceniem instytucji finansowych. Analizowałam charakter prawny i skutki publicznoprawne procedury tworzenia banku krajowego przez instytucję kredytową na bazie istniejącego oddziału w Polsce oraz procedurę przekształcenia towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych w spółkę akcyjną. Istotnym przedmiotem moich rozważań w tym względzie był zakres kontynuacji publiczno-prawnej instytucji finansowej, powstałej w wyniku przekształcenia, a także problem zabezpieczenia interesów jej klientów. Wskazywałam też na praktyczny wymiar wprowadzanych regulacji prawnych, które potraktowałam jako rozwiązania stabilizujące rynek finansowy.

Pozostając w tym nurcie rozważań istotne wydają się być ograniczenia działalności instytucji finansowych na wewnętrznym finansowym rynku Unii Europejskiej w ramach działalności transgranicznej. Za istotne uznałam zbadanie i ocenę ograniczeń dotyczących podejmowania i wykonywania działalności przez instytucje finansowe w ramach swobody świadczenia przedsiębiorczości i swobody świadczenia usług. Badania te zostały opublikowane w następujących opracowaniach: „*Charakter prawny i zadania przedstawicielstw banków zagranicznych oraz instytucji kredytowych*”, nr 8/2010, Folia Oeconomica Bochniensia, Zeszyty Naukowe Wyższej szkoły Ekonomicznej w Bochni; „*Charakter prawny oddziału zagranicznego zakładu ubezpieczeń prowadzącego działalność na terytorium RP*”, nr 181/2011, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, “*The activity of foreign insurance companies in Poland and of national insurance companies in EU Member States conducted from 2007 to 2010 on the basis of freedom*” (w:) The Development

of Financial System of Countries of central and East Europe (collection of scientific labours), Lviv Institute of Banking of University of Banking of the National Bank of Ukraine (Ukraine), Cracow University of Economics (Poland), Edited by Mykola Voznyuk, Oleksiy Druhov, Piotr Buła, Janusz Fudalinski, Lviv, 2012, Volume 1.

Trzecią grupę moich zainteresowań badawczych tworzą kwestie związane z publicznoprawną ochroną konsumenta (klienta) usługi ubezpieczeniowej. Publicznoprawne instrumenty ochrony konsumenta (klienta) funkcjonują obok cywilnoprawnych i wydają się konieczne by redukować ewentualne zagrożenia oraz oddziaływać prewencyjnie, zapobiegając naruszeniom prawa ze strony instytucji finansowych. W opracowaniach zwracam uwagę na potrzebę ochrony nie tylko konsumenta, ale też wszystkich beneficjentów umowy ubezpieczenia (ubezpieczającego, ubezpieczonego, uposażonego i poszkodowanego) oraz potrzebę zdefiniowania klienta nieprofesjonalnego w prawie ubezpieczeniowym, dla którego ustawodawca powinien stworzyć odrębny ochronny reżim właściwy dla tego prawa. W prawie ubezpieczeń gospodarczych należy chronić nie tylko konsumenta, ale słabszą stronę stosunku ubezpieczenia, jakim jest klient nieprofesjonalny. Inspiracją dla badań w tym względzie było otoczenie instytucjonalne klienta rynku ubezpieczeń gospodarczych powołane do jego ochrony, tj. np. Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (UFG) i Rzecznik Finansowy. Stąd też przedmiotem moich rozważań była m.in. funkcja kompensacyjna UFG w sytuacji upadłości zakładu ubezpieczeń, która – jak wykazałam – ma charakter ograniczony i niewystarczający dla ochrony klienta usługi ubezpieczeniowej. Wskazałam na problem braku skutecznej i niejednolitej ochrony ubezpieczających i poszkodowanych w przypadku niewypłacalności zakładu ubezpieczeń w odniesieniu do ubezpieczeniowych systemów gwarancyjnych na poziomie regulacji prawa unijnego. Główną determinantą kształtu krajowego modelu ochrony konsumenta (klienta) usług ubezpieczeniowych jest prawo unijne. Projekty dyrektyw dotyczące rynku ubezpieczeniowego były powodem do analizy celów, treści i jakości regulacji unijnej pod kątem ochrony konsumenta (klienta) usługi finansowej. Przedmiotem moich badań było wykazanie braku spójności pomiędzy projektowanymi aktami prawnymi unijnymi, jak również rozwiązaniami prawnymi w prawie polskim w tym względzie. Na ten cykl opracowań składają się: „*Publicznoprawne instrumenty ochrony konsumenta usługi ubezpieczeniowej*” (w:) „*Ochrona konsumenta usługi ubezpieczeniowej*”, red. B. Gnela, Wydawnictwo Wolters Kluwer Business, Warszawa 2007; „*Ochrona konsumenta w stosunku prawnym z agentem ubezpieczeniowym*” (w:) „*Nowe wyzwania dla rynków ubezpieczeniowych w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*”, red. W. Sułkowska,

Wydawnictwo Akademii Ekonomicznej w Krakowie, Kraków 2007; *“Information Duties of an Insurance Broker as the Element of the Protection of the Unprofessional Customer”* (w:) *Strahovye interesy sovremennogo obščestva i ih obespečenie*, T. 2, Saratov: Izd-vo Saratovskogo universiteta; *„Kontrowersje wokół relacji łączących brokera z ubezpieczycielem w zakresie wynagrodzenia brokerskiego w świetle projektu zmiany dyrektywy 2002/92/WE o pośrednictwie ubezpieczeniowym”* (w:) *„Wpływ europeizacji prawa na instytucje prawa handlowego”*, red. Joanna Kruczałak-Jankowska, Lexis Nexis, Warszawa 2013; *„Obowiązki informacyjne pośredników ubezpieczeniowych dotyczące ich przedsiębiorstwa jako instrument ochrony klienta nieprofesjonalnego”* (w:) *„Kierunki rozwoju ubezpieczeń gospodarczych w Polsce. Wybrane zagadnienia prawne”*, red. B. Gnela, M. Szaraniec, Difin 2013; *„Potrzeba zmian w zakresie funkcji kompensacyjnej UFG w razie niemożności wypłacenia świadczeń pieniężnych w przypadku upadłości zakładu ubezpieczeń”*, czasopismo: *Acta Universitatis Lodzianis Folia Iuridica* nr 72, rok: 2013; *„Reżimy ochronne ubezpieczonego w umowie ubezpieczenia na cudzy rachunek”* (w:) *„Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego”*, praca zbiorowa pod red. B. Gneli, K. Michałowskiej, Warszawa 2015; *„Ochronne reżimy adresata informacji jako słabszej strony stosunku ubezpieczenia”* (w:) *„Informacja w ubezpieczeniach gospodarczych”*, red. B. Gnela, M. Szaraniec, Warszawa 2015; *„Obowiązek rekomendacji pośredników ubezpieczeniowych wynikający z dyrektywy 2016/97 z dnia 20.01.2016 roku w sprawie dystrybucji ubezpieczeń względem konsumenta – wnioski de lege ferenda w perspektywie implementacji”* (w:) *„Bezpieczeństwo i ochrona klienta na rynku usług finansowych. Prawo – praktyka – problemy – potrzeby - perspektywy”*, praca zbiorowa pod red. E. Rutkowskiej-Tomaszewskiej (oddane do druku) oraz *„Administrative decisions directed to insurance intermediaries issued by EIOPA as a consumer protection instrument in the framework of micro-prudential supervision”*, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie* (oddane do druku).

Wyniki moich badań zostały przedstawione także w opracowaniach w języku angielskim i umiędzynarodowione w następujących publikacjach: *“The rules for dealing with complaints by financial institutions as a new tool to protect customer financial market in Poland”* *Pravotvorčestvo i pravoprimerenienie v usloviâh innovacionnogo razvitiâ obščestva*, *zbornik naučnyh statej*. Č. 2, GrGMU, Grodno, 2016; *“The Institution of Examining Complaints on Financial Market and Establishing Financial Ombudsman as Public Law Protection for Customer Insurance Service in Poland”* (w:) *Pravo, Obchod, Ekonomika VI* (red) J. Suchoza, J. Husar, R.Huckova, Kosice 2016.

Uczestnictwo w programach badawczych Katedry PCiG spowodowało, że zajmowałam się także problemami z zakresu prawa cywilnego oraz ogólnymi zagadnieniami prawa gospodarczego. Omówiłam projektowane rozwiązania dotyczące definicji przedsiębiorcy i jego kategorii (przedsiębiorca szczególny, drobny i rejestrowy) w projekcie kodeksu cywilnego (w księdze pierwszej). Wskazałam wątpliwości dotyczące wprowadzenia instytucji nowych kategorii przedsiębiorców oraz potrzebne propozycje zmian w prawie cywilnym w tym zakresie. W opracowaniach dokonałam krytycznej oceny definicji przedsiębiorcy w prawie cywilnym w zakresie wyróżnienia działalności zawodowej obok gospodarczej oraz zaproponowałam definicję działalności gospodarczej w projekcie kodeksu cywilnego, która likwiduje rozbieżności w zakresie kwalifikacji działalności zawodowej. Zajmowałam się też problematyką zabezpieczania wykonywania umów w świetle *Zasad europejskiego prawa kontraktów (PECL)* oraz polskiego prawa zobowiązań. W opracowaniach z tego zakresu (współautor: Aneta Kaźmierczyk) dokonałam porównania zasad ogólnych dotyczących zabezpieczeń wyrażonych w polskim prawie zobowiązań oraz PECL. Efektem powyższych badań były publikacje: „*Types of entrepreneurs In the draft civil code*”, nr 38, Zarządzanie, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie, Kraków 2015; „*Professional activity as a kind of business activity – comments on the law de lege lata and de lege ferenda*” (in:) red. Directions of private law Development. Comments on the draft of book one of the Civil Code, academic supervision: red. B. Gnela, K. Michałowska, Warszawa 2014; „*Zabezpieczenie wykonania umów w świetle zasad europejskiego prawa kontraktów oraz polskiego prawa zobowiązań*”, nr 776/2008, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie oraz „*Zasady ogólne zabezpieczenia wykonania kontraktów w świetle Zasad europejskiego prawa kontraktów oraz polskiego prawa zobowiązań*”, nr 802/2009, Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie.

Kolejny obszar badawczy powiązany jest z przedmiotem wykładów prowadzonych w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie oraz w Wyższej Szkole Zarządzania i Bankowości w Krakowie i dotyczy prawa pracy. Do tego obszaru należą następujące publikacje: „*Obowiązek pracodawcy udzielenia pracownikowi dobowego i tygodniowego okresu odpoczynku jako element zarządzania czasem pracy*”, nr 2 (11), Zarządzanie, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie, Kraków 2009 (współautor: Beata Supreson-Polowiec); „*Dylematy udzielania urlopu na żądanie*”, nr 7 (21), Zarządzanie, Zeszyt Naukowy Wyższej Szkoły Zarządzania i Bankowości w Krakowie, Kraków 2011; „*Zróżnicowanie roszczeń pracownika w przypadku wystąpienia mobbingu*”

*i molestowania w stosunku pracy*”, nr 2 (926), Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, rok: 2014.

## **VII Udział w krajowych i międzynarodowych programach badawczych**

W okresie zatrudnienia w Katedrze Prawa Cywilnego i Gospodarczego UEK uczestniczyłam w 8 programach badawczych, w tym jednym o charakterze międzynarodowym:

1. program badawczy w roku 2003 w ramach badań statutowych Katedry pt. *„Przemiany strukturalne spółek w nowej regulacji prawnej* (kierownik: prof. dr hab. B. Gnela) – cz. II: *Wybrane zagadnienia przekształcania spółek*” (umowa nr 109/KP/1/2003/S/97); opracowanie problemu: *„Publicznoprawne aspekty przekształceń spółek*”,
2. program badawczy w roku 2005 w ramach badań statutowych Katedry pt. *„Zasady Europejskiego Prawa Kontraktowego (Principles of European Contract Law: PECL) a polskie prawo cywilne*” (kierownik: prof. dr hab. B. Gnela) – cz. I: *Zgodność polskiego prawa cywilnego z zasadami europejskiego prawa kontraktowego* (umowa nr 104/KP/3/2005/S/276); opracowanie problemu: *„Zabezpieczenie wykonania umów w prawie cywilnym cz. I”*,
3. program badawczy w roku 2006 w ramach badań statutowych Katedry pt. *„Zasady Europejskiego Prawa Kontraktowego (Principles of European Contract Law: PECL), a polskie prawo cywilne*” (kierownik: prof. dr hab. B. Gnela) - cz.II: *Zgodność polskiego prawa cywilnego z zasadami europejskiego prawa kontraktowego* (umowa nr 102/KP/1/2006/S/360); opracowanie problemu: *„Zabezpieczenie wykonania umów w prawie cywilnym cz. II”*,
4. program badawczy w roku 2012 w ramach badań statutowych Katedry pt. *„Ochrona podmiotów w stosunku ubezpieczenia*” (umowa nr 27/KP/1/2012/S/027); kierownik: prof. dr hab. B. Gnela; opracowanie problemu: *„Obowiązki informacyjne pośredników ubezpieczeniowych jako instrument ochrony klienta nieprofesjonalnego*”,
5. program badawczy w roku 2013 w ramach badań statutowych Katedry pt. *„Kierunki rozwoju prawa prywatnego. Uwagi na temat I części projektu Kodeksu cywilnego; cz. I”* (umowa nr 011/WF-KP/01/2013/S/3001); kierownik: prof. dr hab. B. Gnela; opracowanie problemu: *„Działalność zawodowa jako rodzaj działalności gospodarczej – uwagi de lege lata i de lege ferenda”*,
6. program badawczy w 2014 roku w ramach badań statutowych Katedry pt. *„Kierunki rozwoju prawa prywatnego. Uwagi na temat I części projektu Kodeksu cywilnego, cz. II”*

(umowa nr 015/WF-KPCG/01/2014/S/4211); kierownik: prof. dr hab. B. Gnela; opracowanie problemu: „*Rodzaje przedsiębiorców w projekcie kodeksu cywilnego*”,

7. program badawczy w 2015 w ramach badań statutowych Katedry pt. „*Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego, cz. I*” (umowa nr 043/WF-KPCG/01/2015/S/5043); kierownik: prof. dr hab. B. Gnela; opracowanie problemu: „*Ochronne reżimy adresata informacji jako słabszej strony stosunku ubezpieczenia*”,

8. od początku 2016 roku Katedra Prawa Cywilnego i Gospodarczego Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, współrealizuje międzynarodowy program badawczy z Uniwersytetem Mediterranea of Reggio Calabria we Włoszech pt. „*Implementacja konsumenckich dyrektyw Unii Europejskiej do prawa polskiego i włoskiego*”. Program zostanie zakończony wspólną publikacją w języku angielskim w 2017 roku. Ze strony Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie kierownikiem programu jest prof. UEK dr hab. Jan Lic, natomiast ze strony Uniwersytetu of Reggio Calabria we Włoszech – prof. dr hab. Angelo Ferraro (Katedra Prawa Europejskiego Prywatnego). Konferencja polsko – włoska odbyła się w Uniwersytecie Ekonomicznym w Krakowie w dniu 5 kwietnia 2016 roku. W trakcie niej wygłosiłam referat pt. „*The impact of the content of IDD in the shape of a new law on insurance intermediation in the field of consumer protection*”, w którym przedstawiłam swoje zamierzenia badawcze związane z tematyką programu badawczego. W ramach tego programu opracowałam i złożyłam do druku artykuł pt. „*Administrative decisions directed to insurance intermediaries issued by EIOPA as a consumer protection instrument in the framework of micro-prudential supervision*”.

Moja dalsza aktywność międzynarodowa została opisana szczegółowo w załączniku nr 4.

### **VIII Udział w konferencjach krajowych i międzynarodowych oraz wygłoszone referaty**

W ramach swoich zainteresowań naukowych wzięłam aktywny udział - wygłaszając referaty - a następujących ogólnopolskich i międzynarodowych konferencjach naukowych:

- 1) Ogólnopolska Konferencja Naukowa - Zjazd Katedr Prawa Uczelni Ekonomicznych pt. „*Ochrona konsumenta usług finansowych*”, Kraków – Krynica Górską, 22-24 września 2005 r. - organizowana przez Katedrę Prawa (obecnie KPCiG) Akademii Ekonomicznej (obecnie UEK) w Krakowie, referat: „*Publicznoprawne aspekty ochrony konsumenta usługi ubezpieczeniowej*”,
- 2) II Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „*Kierunki rozwoju rynków ubezpieczeniowych w krajach Europy Środkowej i Wschodniej*” Kraków, 29-30 września 2005 r. - organizowana przez Katedrę Ubezpieczeń Akademii

- Ekonomicznej w Krakowie (obecnie UEK), referat: *„Charakter prawny przekształcenia towarzystwa ubezpieczeń wzajemnych w ubezpieczeniową spółkę akcyjną – skutki publicznoprawne”*,
- 3) III Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. *„Nowe wyzwania dla rynków ubezpieczeniowych w krajach Europy Środkowej i Wschodniej”*, Kraków, 6-7 grudnia 2007 r. - organizowana przez Katedrę Ubezpieczeń Akademii Ekonomicznej w Krakowie (obecnie UEK), referat: *„Ochrona konsumenta w stosunku prawnym z agentem ubezpieczeniowym”*,
  - 4) IV Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. *„Ubezpieczenia wobec wyzwań XXI wieku”*, Rydzyna, 17-19 maja 2010 r. - organizowana przez Katedrę Ubezpieczeń Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, referat: *„Charakter prawny oddziały zagranicznego zakładu ubezpieczeń prowadzącego działalność na terytorium RP”*,
  - 5) Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. *„Ustawowe ograniczenia swobody kontraktowej”*, Kraków - Wierchomla, 16-18 września 2010r. - organizowana przez Katedrę Prawa (obecnie KPCiG) Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, referat: *„Publicznoprawne ograniczenia swobody kontraktowania w działalności krajowego zakładu ubezpieczeń”*,
  - 6) I Krakowska Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. *„Ubezpieczenia w państwach europejskich. Zagadnienia ekonomiczno-prawne”*, Kraków, 24 – 25 listopada 2011r. - organizowana przez Katedrę Prawa oraz Katedrę Ubezpieczeń UEK w Krakowie, referat: *„Klauzula interesu publicznego i określenia nieostre – próba wyodrębnienia tych pojęć na gruncie ustawy o działalności ubezpieczeniowej”*,
  - 7) Zjazd Katedr Publicznego Prawa Gospodarczego pt. *„25 lat fundamentów wolności działalności gospodarczej. Tendencje rozwojowe”*, Ustroń, 22-25 września 2013r. - organizowany przez Katedrę Publicznego Prawa Gospodarczego Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, referat: *„Charakter prawny zezwolenia na prowadzenie działalności brokerskiej”*,
  - 8) II Krakowska Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. *„Ubezpieczenia w państwach europejskich. Zagadnienia ekonomiczno-prawne”*, Kraków, 28 - 29 listopada 2013r. - organizowana przez Katedrę Prawa oraz Katedrę Zarządzania Ryzykiem i Ubezpieczeń UEK w Krakowie, referat: *„Obowiązki informacyjne pośredników ubezpieczeniowych dotyczące ich przedsiębiorstwa jako instrument ochrony klienta nieprofesjonalnego”*,

- 9) XVI Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „*Tworzenie i stanowienia prawa w warunkach społeczeństwa innowacyjnego*”, Grodno, 27-28 lutego 2014r. - zorganizowana przez Grodzieński Uniwersytet im. Janka Kupaly, referat: „*The professional activity as the type of the business activity - discrepancies in the Polish law*” ,
- 10) Zjazd Katedr Prawa Uczelni Ekonomicznych pt. „*Ustawodawstwo gospodarcze w okresie transformacji ustrojowej*”, Karpacz, 15-17 września 2014r. - zorganizowana przez Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu; referat: „*Zmiany w prawie bankowym i ubezpieczeniowym w zakresie pośrednictwa finansowego w okresie transformacji ustrojowej*” ,
- 11) Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „*Współczesne wyzwania prawa konsumenckiego*”, Zjazd Katedr Prawa Uczelni Ekonomicznych, Kraków, 15 – 17 września 2015r. - organizowana przez Katedrę Prawa Cywilnego i Gospodarczego Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, referat: „*Reżimy ochronne ubezpieczonego w umowie ubezpieczenia na cudzy rachunek*” ,
- 12) Zjazd Katedr i Zakładów Prawa Gospodarczego Publicznego pt. „*Prawne instrumenty oddziaływania na gospodarkę*”, Gdańsk, 27-30 września 2015r. - organizowany przez Katedrę Prawa Gospodarczego Publicznego Uniwersytetu Gdańskiego, referat: „*Problem dopuszczalności oddziaływania KNF na rynek ubezpieczeniowy poprzez rekomendacje*” ,
- 13) Międzynarodowe Sympozjum: *Prawo, Gospodarka, Ekonomia*, Szczyrbskie Pleso, 21-23 października 2015r. - organizowane przez Katedrę Prawa Handlowego i Gospodarczego Uniwersytetu im. Pavla Jozefa Szafarika w Koszycach, referat: „*The concept of the entrepreneur in Polish law - types of entrepreneurs in the project of Civil Code*” ,
- 14) III Krakowska Międzynarodowa Konferencja Naukowa pt. „*Ubezpieczenia w państwach europejskich. Zagadnienia ekonomiczno-prawne*”, w Krakowie w dniach 26 - 27 listopada 2015r. - zorganizowana przez Katedrę Prawa Cywilnego i Gospodarczego oraz Katedrę Zarządzania Ryzykiem i Ubezpieczeń, referat: „*Ochronne reżimy adresata informacji jako słabszej strony stosunku ubezpieczenia*” ,
- 15) III Międzynarodowa Konsumencka Konferencja Naukowa pt. „*Ochrona konsumenta na rynku usług*”, Katowice, 10-11 marca 2016 r. - zorganizowana przez Uniwersytet Śląski Wydział Prawa i Administracji, Stowarzyszenie Rzeczników Konsumentów, Fundację Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Śląskiego „*Facultas Iuridica*” ,



referat: „*Potrzeba stworzenia odrębnej od konsumenckiej informacyjnej ochrony ubezpieczającego i innych beneficjentów umowy ubezpieczenia w relacjach z ubezpieczycielem i pośrednikiem ubezpieczeniowym*”,

- 16) II Międzynarodowa Prawna Konferencja organizowana przez Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie i Uniwersytet Mediterranea of Reggio Calabria pt: *Contact Law, Consumer Law, Competition Law*, 5 kwietnia 2016, Kraków, referat: “*The impact of the content of IDD in the shape of a new law on insurance intermediation in the field of consumer protection*”,
- 17) Ogólnopolska Konferencja Naukowa pt. „*Bezpieczeństwo i ochrona klienta na rynku usług finansowych. Prawo-praktyka-problemy-potrzeby-perspektywy*”, Wrocław, 19-20 maja 2016 r. - organizowana przez Instytut Nauk Ekonomicznych oraz działające przy nim Studenckie Koło Naukowe Rynku Finansowego „Rekin” na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego, referat: „*Obowiązek rekomendacji pośredników ubezpieczeniowych wynikający z IDD względem konsumenta*”,
- 18) Ogólnopolska Konferencja Naukowa – Zjazd Katedr Prawa Uczelni Ekonomicznych pt. „*Problematyka prawna usług*”, Kołobrzeg, 19-21 września 2016r. - organizowana przez Katedrę Prawa Wydziału Zarządzania Uniwersytetu Szczecińskiego, referat: „*Usługa doradztwa wykonywana przez pośrednika ubezpieczeniowego względem klienta wynikająca z dyrektywy 2016/97 z dnia 20.01.2016 roku w sprawie dystrybucji ubezpieczeń*”,
- 19) Międzynarodowe Sympozjum: *Prawo, Gospodarka, Ekonomia*, Szczyrbskie Pleso, 26-28 października 2016r. - organizowane przez Katedrę Prawa Handlowego i Gospodarczego Uniwersytetu im. Pavla Jozefa Szafarika w Koszycach, referat: “*The Institution of Examining Complaints on Financial Market and Establishing Financial Ombudsman as Public Law Protection for Customer Insurance Service in Poland*”.

Udział w pozostałych 24 konferencjach naukowych ogólnopolskich i międzynarodowych został szczegółowo omówiony w załączniku nr 4.

## **IX Osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne**

W trakcie zatrudnienia w Katedrze Prawa Cywilnego i Gospodarczego UEK prowadziłam - lub nadal prowadzę - wykłady i ćwiczenia m.in. z podstaw prawa, prawa handlowego, prawa pracy, prawa bankowego, prawa dewizowego. Prowadziłam również wykład monograficzny (do wyboru przez studentów) z prawa pracy.

Ponadto prowadzę zajęcia dydaktyczne na studiach podyplomowych w ramach działalności Krakowskiej Szkoły Biznesu UEK, Stowarzyszenia Księgowych w Polsce, Regionalnego Ośrodka Kształcenia Kadr przy Izbie Skarbowej w Krakowie oraz Centrum Edukacji Zawodowej Resortu Finansów - głównie z zakresu prawa pracy.

Obecnie aktywnie uczestniczę w organizacji przez KPCiG kilku konferencji naukowych – działałam w 5 komitetach organizacyjnych, tj. dwóch konferencji naukowych o zasięgu ogólnopolskim oraz trzech konferencji naukowych o zasięgu międzynarodowym (szczegółowy opis konferencji i mojego w nich udziału znajduje się w załączniku nr 4).

## **X Nagrody i wyróżnienia**

Za osiągnięcia naukowe otrzymałam następujące nagrody Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie (obecnie UEK):

1. w roku 2005 – indywidualna nagroda Rektora AE w Krakowie drugiego stopnia za osiągnięcia w dziedzinie naukowej w roku 2004,
2. w roku 2012 - indywidualna nagroda Rektora UEK w Krakowie trzeciego stopnia za osiągnięcia w dziedzinie naukowej w roku 2011,
3. w roku 2014 - indywidualna nagroda Rektora UEK w Krakowie trzeciego stopnia za osiągnięcia w dziedzinie naukowej w roku 2013,
4. w roku 2015 - indywidualna nagroda Rektora UEK w Krakowie trzeciego stopnia za osiągnięcia w dziedzinie naukowej w roku 2014,
5. w roku 2015 - zespołowa nagroda Rektora UEK w Krakowie pierwszego stopnia za osiągnięcia w dziedzinie naukowej w roku 2014,
6. w roku 2016 - indywidualna nagroda Rektora UEK w Krakowie trzeciego stopnia za osiągnięcia w dziedzinie naukowej w roku 2015.

Ponadto za osiągnięcia organizacyjne otrzymałam następujące nagrody Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie:

- 1) w roku 2008 - indywidualna nagroda Rektora UEK w Krakowie trzeciego stopnia za osiągnięcia w dziedzinie organizacyjnej w roku 2007,

- 2) w roku 2012 - indywidualna nagroda Rektora UEK w Krakowie trzeciego stopnia za osiągnięcia w dziedzinie organizacyjnej w roku 2011.

Natomiast za osiągnięcia dydaktyczne otrzymałam następujące nagrody Rektora Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie:

- 1) w roku 2013 - nagrodę Rektora UEK drugiego stopnia za zespołowe osiągnięcia w dziedzinie dydaktycznej w 2012 roku,
- 2) w roku 2015 - zespołową nagrodę Rektora UEK w Krakowie pierwszego stopnia za osiągnięcia w dziedzinie dydaktycznej w roku 2014.

### **XI Plany naukowe**

W przyszłości chciałabym podjąć pracę naukową nad komentarzem do ustawy, która będzie efektem implementacji dyrektywy IDD. Ponadto w roku 2017 Katedra Prawa Cywilnego i Gospodarczego ponownie ma zamiar zorganizować już cykliczną, tj. IV Krakowską Międzynarodową Konferencję Ubezpieczeniową pt. *„Ubezpieczenia w państwach europejskich. Zagadnienia ekonomiczno-prawne”*, nt: *„Kierunki rozwoju pośrednictwa ubezpieczeniowego”*, której będę współorganizatorem. Zamierzam także kontynuować współpracę z Uniwersytetem Mediterraneo of Reggio Calabria, a także mam w planach udział w programie Erasmus, aby w jego ramach poprowadzić na uczelniach zagranicznych wykłady na temat ochrony klienta usługi ubezpieczeniowej w prawie polskim.

*Monika Szaramiec*